

Wandschildering Lex Horn wordt bedreigd door plannen Nieuw-West

2 februari 2020, 7:00

De Februaristaking, een werk uit 1959 van Lex Horn in de voormalige GVB-kantine. Beeld archief Stichting Lex Horn

De wandschildering van Lex Horn over de Februaristaking in de GVB-remise in Nieuw-West wordt in haar bestaan bedreigd, nu het stadsdeel plannen heeft met het gebied. Stichting Lex Horn probeert het kunstwerk te redden. Decennialang domineerde de wandschildering over de Februaristaking de voormalige kantine van de GVB-remise in de Jan Tooropstraat. Kunstenaar Lex Horn schilderde het zeventien meter brede en bijna vijf meter hoge werk in 1959 op de rode bakstenen, als eerbetoon aan de dappere GVB'ers die na de razzia's op Joden op 25 februari 1941 het werk neerlegden. Nadat de gemeentetrams die ochtend niet waren uitgereden, breidde de staking zich als een olievlek uit naar de havens, metaalbedrijven, confectiefabrieken en

grootwinkelbedrijven in Amsterdam, de Zaanstreek, Kennemerland en richting het Gooi. De Februaristaking was het enige grootschalige en openlijke verzet tegen de jodenvervolgung door de nazi's in heel Europa.

De Joodse kunstenaar Horn (1916-1968) maakte van de staking een beeldverhaal. Links op de wandschildering staat een tram stil, ernaast mannen met de handen in de zakken. Ook zijn de haven en de kranen te zien. Rechts op de schildering zijn wegversperringen en afzettingen afgebeeld, met ernaast een groep Duitse soldaten met gearresteerde stakers. Van hen is een aantal gefusilleerd of langdurig vastgezet in Duitse gevangenissen.

Heftig verhaal

"Het is een heftig verhaal," zegt Meinke Horn (59) van de stichting Lex Horn en tevens de dochter van de kunstenaar. Ze staat in de voormalige kantine maar beschrijft de schildering aan de hand van een oude foto. De wandschildering zelf is namelijk nauwelijks te zien. De GVB-kantine is een jaar of tien geleden een kledingmagazijn geworden. Het kunstwerk zit verborgen achter grote rekken met uniformen en stellingen met pallets. Er lopen elektrabuizen en veiligheidsvoorzieningen dwars door de schildering.

Horn vreest dat de schildering in haar bestaan wordt bedreigd, gezien de plannen van het stadsdeel met dit gebied. In de in 2018 door b. en w. vastgestelde Projectnota Jan Evertsenstraat-West staat te lezen dat het gebied, waarin de remise staat, moet worden omgevormd tot een stedelijk woon- en werkgebied. De ambitie, aldus de nota, is om de busgarage, na vertrek van het GVB, te herbestemmen voor creatieve bedrijvigheid. De herprofilering van dit deel staat gepland voor 2023.

Onbekende diamant

Horn heeft namens haar stichting voor stadsdeel Nieuw-West een advies geschreven voor het behoud van de garage en de schildering. 'Het werk is een diamant die niemand kent,' schrijft Horn in het advies. "Men weet niet wie het

schilderij heeft gemaakt, wat het verbeeldt en welke betekenis het heeft en waarom het hier is gemaakt," zegt ze. Ze wrijft met haar hand over de geschilderde stenen die op tal van plekken wit zijn uitgeslagen. "Er moet ook een restauratie aan te pas komen. Lex heeft het uit de losse pols geschilderd. Er is geen werktekening van."

De Februaristaking is een van de drie resterende wandschilderingen van Horn in Nederland. Twee andere bevinden zich in de Stadsschouwburg, een rijksmonument, en de voormalige Technische Hogeschool aan de Krelis Louwenstraat in Bos en Lommer, een gemeentelijk monument. De GVB-remise heeft geen monumentale status. De bestemming van het gebouw, met een werkplaats, wasstraat en stalling voor zo'n honderd stadsbussen, is onduidelijk. "Dit werk is daardoor kwetsbaar en in wezen vogelvrij. Onze stichting probeert het te redden."

De stichting heeft eerder werk van Horn gered, zoals de drie in 1965 gemaakte sgraffito's, een oude Italiaanse kunstvorm vergelijkbaar met een fresco, in het voormalig medisch laboratorium Jan Swammerdam Instituut in West. Ruim de helft van de werken die hij voor openbare gebouwen maakte – glasappliqués, wandschilderingen, wandtapijten en sgraffito's – is verloren gegaan. "Terwijl het tot de top van ons naoorlogs erfgoed behoort," zegt Horn. Werkspoor, de NS, het Rijk, Philips, Unilever en Shell waren in de naoorlogse wereld van de wederopbouw Horns opdrachtgevers.

Meinke Horn, zelf ook beeldend kunstenaar, vindt dat de wandschildering in de GVB-remise een openbare herdenkingsplek moet worden, zodat de huidige en toekomstige generaties bewoners in aanraking kunnen komen met de cultuurgeschiedenis van Amsterdam. "Dit is een kans voor het stadsdeel."

Het GVB laat weten trots en zuinig te zijn op haar kunstwerken. "We doen ons best om het kunstwerk van Lex Horn te behouden."

Meinke Horn: 'Het werk van Horn behoort tot de top van ons naoorlogse erfgoed.' Beeld Marc Driessen